

METHODOLOGY OF NATURAL WORK IN EDUCATION OF FINE ARTS

Zokirova Shaxloxon Akmalxon qizi
Qdpi Intern Teacher

ABSTRACT

In this article, opinions were expressed about the method of still life work in the teaching of visual arts.

Keywords: still life, landscape, symbol, pictographic, image, craftsman, shadow, practice.

Tasviriy san'at o'qitish metodikasining tarixi juda qadimiy, ya'ni ibtidoiy davrda boshlangan. Tasvirlashga bo'lgan qiziqish insonlarni qadim ibtidoiy davrdayoq o'ziga jalb qilgan. Chunki, ibtidoiy odamlar bir-biri bilan o'zaro muloqot qilish, fikrini anglati shva so'zlashish uchun zarur bo'lgan. Buni biz tarixiy manbalarda o'chmas iz qoldirgan ajdodlarimizning toshlarga, tik qoyalarga va g'orlarga turli xil tasvir va belgilarni chizib qoldirganidan bilamiz.

Vaqt o'tishi bilan ularning tasvirlash qobiliyatlari ham rivojlangan, natijada, keyinchalik har xil ov manzaralarini to'liq talqin qilgan san'at asarlarini o'zlari bilmagan holda aks ettirishgan. Keyinchalik shular asosida yozish maqomlari tus ola boshlagan va rivojlangan. Avvaliga piktografik (tasviriy), so'ngra ideografik, ya'ni har xil belgi, so'z ma'nosini anglatuvchi, undan keyin esa harflardan iborat yozuvlar paydo bo'lgan.

Odamlar ta'rifi metodikasini ilk bor malakalarini tabiatni bevosita kuzatish va unga taqlid qilish yo'li bilan egallab borgan. Tasvirlashga o'rganish paleolit davrida ham rivojlanmagan, faqatgina keyinchalik neolit davriga kelib dehqonchilik va hunarmandchilikning boshlang'ich bosqichida insonning mehnat qilish natijasidagina san'atga bo'lgan qiziqish uyg'ongan. Rasm chizishga nisbatan ishtiyoq insonlarning kundalik hayotda ishlatiladigan ro'zg'or buyumlarni bezashi, sopol idishlarga, tosh va qattiq jismlardan yasalgan idishlarga ham turli naqsh va tasvirlar tushirishgan. Shu holatda tasvir ishlashning ilk usul va metodlari ham yuzaga kelgan. Chunki, hunarmand hunarini o'g'liga, qiziga o'rgatishi va shu bilan hunarini avlod-ajdodiga qoldirish uchun tasvirlarni qanday chizish, ishlashni o'rgatishi hamda shogirdining ishini kuzatishi kerak. Buning uchun hunarmand hunarning sir-asrorlarini, yo'l-yo'riqlarini o'rgatishi lozim. Bu esa hunarning davom etishidagi muhim metodik ko'rinish ekanligini ko'ramiz. Shunday qilib tasvir ishlashning ilk o'rgatish usul va metodlari paydo bo'lgan, ammo bu metodlar aniq ishlab chiqilmagan, yo'l-yo'riqlar va tamoyillarga asoslanmagan edi. Keyinchalik asrlar davomida san'at keng ko'lamli taraqqiy etgan bo'lib, har bir davr o'z mazmuni, shakli tavsifi jihatidan alohida mak-tablarni yuzaga keltirdi.

Albatta, bu o'tmish san'at maktablarining o'ziga xos ana, o'rgatish o'qitish uslublari mavjud edi. Tasviriy san'atning tarixiy manbalarini «san'at tarixi»da to'liq ma'lumotlar berilgan.

Bilim — bu biluvchining qalbidagi bilinadigan timsolidir. Bilingki, fanni o'qitish va o'zlashtirishsiz bilim bo'lmaydi. O'qitish — bu qalbdan chiqadigan, qalb uchun dolzarb, ichki bilimga asoslangan e'tiqod. Bilimlarni o'zlashtirish ~ bu bilim shakllarini qalbdan idrok etishdir. Bilingki qalb bilish fanlari shakllarini uch tomonlama qabul qiladi: birinchidan, his qilish orqali, ikkinchidan, fikr yuritish va mulohaza qilish orqali», deb O'rta asr olimlari o'z asarlarida inson faoliyatining ichki turi haqida fikr yuritib, bu mehnat va bilish faoliyati ekanligini ta'kidlaganlar.

Hozirgi kundagi rasm chizishni o'rgatish metodikasi birdaniga yuzaga kelib shakllangan emas. Bunga qadar mazkur metodika shakllanish va murakkab taraqqiyot yo'lini bosib o'tdi. Respublikamizda tasviriy san'atni o'rgatish metodikasini shakllanishida mahalliy olimlar, metodistlar (N.I. Abdullayev.

S.U. Abdullayev, B.Z. Azimova, B. Azimov, A.I. In o g 'omov, M.N . Nabiyev, B.N. Oripov. S.S. Bo'latov, B.B. Boymetov, R.X. Hasanov. K. Qosimov, N.X. Tolipov)ning qator izlanishlari, shuningdek. N.N. Rostovsev, V.S. Kuzin, E. Shoroxov, A. Yashuxinlar yaratgan o'quv adabiyotlarining ahamiyati katta bo'ldi. Mazkur ishning asosiy mazmunida badiiy pedagogikaning metodika sohasidagi so'nggi yutuqlarni ko'rsatish va talabalarni pedagogik faoliyatga tayyorlash. ularni metodik bilim va mahoratlar bilan qurollantirish hamda o'rgatish san'atini egallashga yordam berish asosiy maqsad qilib olingan. Tasviriy san'at metodikasi sohasida tadqiqotning asosiy maqsadi:

- ta'lim xususiyatlari va qonunlarini aniqlash;
- dasturdagi mavzularni o'rganishda samarali metodlar va uslublarni ishlab chiqish hamda amaliyotga tatbiq etish;
- tasvirlash qoidalari ketma-ketlik qonuniyatlarining tizimini va elektron darsliklar ishlab chiqish;
- talaba va tasviriy san'at o'qituvchilari faoliyatining badiiy tayyorgarlik darajasi bo'yicha metodik tavsivalar ishlab chiqish.

Naturani haqqoniy tasvirlash — bu narsalarni konstruktiv va perspektiva qonunlari asosida qurish, ularning fazoviy joylashuvi, materialligi hajm va nisbatlarni ifodalash, qalamtasvir yoki etudni yaxlit bir butunlikka keltirish, tasvirlanayotgan obyektlar va narsalarni xarakterli xususiyatlari va nafis go'zalligini aniqlashdir.

Realistik tasvirlash savodini o'quv natyurmortlari bajarish orqali o'zlashtirish mumkin. Darhaqiqat, savodli tasvirlash asoslarini o'rganishda natyurmort qimmatli tasviriy obyekt hisoblanadi. Natyurmortni rangtasvirning kamerali musiqasi. deb atashadi. Unda mahoratli bo'yoq surtmasi, kolorit monandligi va shakl plastikasini kuzatish mumkin. Ular orqali rangtasvirning asosiy qonuniyatlarini kntez va qulav o'zlashtirish mumkin.

Natyurmortni amaliy tasvirlashning dastlabki bosqichida biroz soddaroq, so'ngra esa narsa va narsalarning birguruhim tasvirlash kerak. Narsalarning bir guruh yig'ilganini tasvirlash uchun natyurmort kompozitsiyasini to'g'ri tashkil etish muhimdir. U ikki jihat asosida tuziladi: natura qo'yilmasini tashkiliy qismi (narsalarni tanlay bilish va ularni kompozitsion chirovli joylashtirish) naturaga nisbatan ko'rish nuqtasini aniqlash va qog'oz yuzasida qo'yilmani tasvirlash.

Rangtasvir mukammal qalamtasvirga asoslanadi. Natyurmort kompozitsiyasini qurilishida dastlab qog'oz yuzasida tasvirlanayotgan narsalarni puxta joylashuvi, qog'oz o'lchamiga nisbatan tasvirning katta kichikligini aniqlashdan iborat. Har bir natura qo'yilmasi. muayyan o'lchamdagi qog'ozni talab qiladi. Tasvirlanayotgan narsalar m alum o'lcham tekisligida «tiqilinch» yoxud juda ham kichik joylashib qolmasligi zarur. Haddan tashqari kichik joylashgan tasvirlar qog'oz tekisligida aniq ko'rinmaydi.

Tasvirda asosiy e'tiborni o'ziga jalb etuvchi narsa — kompozitsiya markazi, qolganlari esa unga tobco bo'lib xizmat qiladi. Tasvirda tomoshabinning nazari ana shu markazga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. O'lchamni aniqlab olgach, asosiy ishni boshlashdan oldin kichik o'lchamdagi qog'oz bo'lagida bo'lajak natura qo'yilmasini xomaki variantlarda tayyorlanadi, shundan so'ng, asosiy ishga o'tish maqsadga muvofiqdir.

O'quv natyurmortini amaliy bajarilishi, dastlab faqat tusli (grizayl texnikasidagi rangtasvir), keyin rangli (akvarel bo'vog'ida) tasvirlash jarayoni bilan boshlanadi. «Tasviriy san'at metodikasi» o'qituvchining o'quvchilar bilan ishlash usullarini yaxshi bilib olish darajasiga erishish va o'zlashtirishini oshirilishi nazarda tutiladi. «Tasviriy san'at metodikasi» pedagogik ilmiy fan sifatida tajribada juda keng sinalgan ijobiy ishlarni nazariy qismlarini umumlashtirib, amaliyotda samarali natijalarga ega bo'lgan o'qitish metodlarini taqdim etadi.

Metodika, asosan, pedagogika, ruhshunoslik, san'atshunoslikning tadqiqot natijalariga asoslangan

bo'lib, tasviriy san'atni o'rgatishning qonun-qoidalarini ta'riflab beradi. Shu bilan birgalikda kelajak avlodni tarbiyalashning yangidan-yangi zamonaviy metodlarini aniqlab beradi. Zamonaviy metodlardan interaktiv, pedagogik, innovatsion va axborot texnologiyalarni o'quv jara yonida qo'llanilishi kundan - kunga kuchayib bormoqda. Bunday bo'lishining sabablaridan biri, shu vaqtgacha an'anaviy ta'limda o'quvchi-talabalarga faqat tayyor bilimlarni egallashga o'rgatilgan bo'lsa, zamonaviy texnologiyalar ularni egallayotgan bilimlarini o'zlari qidirib topishlariga, mustaqil o'rganib, tahlil qilishlariga, hatto xulosalarni ham o'zlari keltirib chiqarishlariga o'rgatadi. O'qituvchi bu jara yonda o'quvchini rivojlanishi, shakllanishi, bilim olishi va tarbiyalanishiga sharoit yaratadi va shu bilan bir qatorda boshqaruvchilik, yo'naltiruvchilik vazifasini bajaradi.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. S.Abdirasilov, B.Boymetov, N.Tolipov Tasviriy san'at.
2. B.Boymetov, N.Tolipov. Maktabda tasviriy san'at to'garagi. 3. Oripov. Tasviriy san'at va uni o'qitish metodikasi.
3. R. Hasanov. Maktabda tasviriy san'at o'qitish metodikasi.
4. Абдуллаев, Алимардон Хайдарович. "РИШТАНСКИЙ ГОНЧАР-УСТА РУСТАМ УСМОНОВ." *NovInfo. Ru* 1.61 (2017): 452-461.
5. Эргашев, М. Ю. "ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИЕ ЦЕННОСТИ НАШИХ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ НЕРАЗРЫВНО СВЯЗАНЫ." *Экономика и социум* 5-2 (2021): 657-660.
6. Yuldashevich, Ergashev Madaminjon. "The Use of Innovative Technologies in the Teaching of Fine ARTS in the System of Continuing Education." *International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development* 2.12 (2020): 23-26.
7. Ergashev, M., and I. A. Raxmonov. "METHODS OF USING INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE TEACHING OF DRAWING IN THE CONTINUOUS EDUCATION SYSTEM." *American Journal of Technology and Applied Sciences* 5 (2022): 41-45.
8. Ashurovich, Botayev Ahmadali, Ergasheva Orifaxon Kholmurodovna, and Ilyosjon Mamatov Ilhomovich. "To the Development of Graphics in Central Asia Great Scientists Who Have Contributed." *International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development* 3.1 (2021): 14-16.
9. Ikromov, Muhammadanasxon Hakimjon Ogli, and Zulhayoxon Muhtorjon Qizi. "MARKAZIY OSIYODA GRAFIKANING RIVOJLANISHIGA HISSA QO'SHGAN BUYUK OLIMLAR." *Central Asian Academic Journal of Scientific Research* 2.5 (2022): 627-630.
10. MUBINAKHON, IKRAMOVA, and IKRAMOV MUHAMMAD ANASKHON. "The Importance of Using the Ict to Increase the Efficiency of Education." *JournalNX* 7.1: 106-108.
11. Makhmudovich, Gulyamov Komiljon, and Ikromov Muhammad Anasxon Hakimjon o'g. "DEVELOPMENT OF CHILDREN'S ARTISTIC AND CREATIVE ABILITIES IN THE PROCESS OF TEACHING UZBEK FOLK APPLIED DECORATIVE ARTS." *Web of Scientist: International Scientific Research Journal* 3.5 (2022): 957-963.
12. Mamajonova, Shakhnoza, and Gulkhayo Mamajonova. "Informatization and Technology of Education System-A Social Need." *Middle European Scientific Bulletin* 22 (2022): 285-287.